Gemeente Amsterdam

Memo

Aan [redacted]
Van [redacted]

Kopie aan [redacted]
Onderwerp Reactie op Gebiedsvisie Muiderpoort en omgeving, concept mei 2019

Datum 28 augustus 2019

Gevraagd wordt om een reactie te geven op het concept van de Gebiedsvisie Muiderpoort en omgeving, en vragen op een rij te zetten die de gebiedsvisie vanuit het perspectief cultuurhistorie oproept.

Algemene opmerking
De aanleidingen om deze Gebiedsvisie op te stellen zijn duidelijk verwoord op pagina's 4, 6 en 7. Voor MenA komt uit de Gebiedsvisie echter nog niet helder naar voren wat de hoofdopgave is, bijkomende opgaven die ook worden opgepakt, en wat de hiërarchie in doelstellingen. Is de gebiedsontwikkeling primair gericht op het verbeteren van de (spoor)infrastructuur, het meer intensief gebruik van het Muiderpoortstation en daarmee gepaard gaande opgave van aanpak Oosterspoorplein (inrichting openbare ruimte en bieden voorziening)? Of is de ontwikkeling primair gericht op verdichting van de omgeving van het Muiderpoortstation? MenA ziet dit graag duidelijker geformuleerd in de Gebiedsvisie. Verschillende opgaven hebben namelijk elk een andere positieve of negatieve impact op de cultuurhistorische waarden, zowel in het plangebied als in de directe omgeving. Door de onduidelijke formulering van opgave en doelstellingen kan MenA nu nog niet goed beoordelen wat precies de positieve en negatieve impact is van de voorgestelde ontwikkelingen.

Ten aanzien van archeologie zijn er geen aanvullende opmerkingen.

Ten aanzien van bovengrondse cultuurhistorische waarden heeft MenA de volgende opmerkingen.

- 2. Beleid
    - Aan de opsomming van gemeentelijk beleid graag de welstandsnota 'De Schoonheid van Amsterdam' (2016; herz. april 2018) toevoegen, en de Erfgoedverordening Amsterdam (1-1-2016). Ook graag de volgende korte en bondige toelichting van de gevolgen voor het plangebied opnemen:
      In het plangebied bevinden zich een rijksmonument, gemeentelijk monumenten en ordepanden. De juridische kaders worden gevormd door de Erfgoedwet (voorheen Monumentenwet 1988) en de erfgoedverordening van de gemeente.
    - Tevens de volgende tekst opnemen over rijksbeleid Besluit ruimtelijke ordening:
      Naar aanleiding van de Modernisering van de Monumentenwet en de wijziging van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro, d.d.17 juni 2011, staatsblad 5 juli 2011, nr 339) dient per 1 januari 2012 bij het maken van bestemmingsplannen een beschrijving te worden opgenomen "van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige

cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden".
In de toelichting van de Bro staat dat dit betekent dat gemeenten een analyse moeten verrichten van de cultuurhistorische waarden en daar conclusies aan verbinden die in een bestemmingsplan verankerd worden. Dit vermindert de noodzaak tot het aanwijzen van nieuwe beschermde monumenten omdat aan het belang van de cultuurhistorie dan waarde wordt toegekend via het proces van de ruimtelijke ordening.

Voor Amsterdam komt het verankeren van de cultuurhistorie in het proces van ruimtelijke ordening en transformatieopgaven ook aan bod in de Beleidsnota 'Ruimte voor Geschiedenis' (vastgesteld 13 april 2005), 'Spiegel van de Stad, visie op het erfgoed van Amsterdam' (vastgesteld 14 november 2011) en in 'Erfgoed voor de stad, agenda voor het erfgoed in een groeiend Amsterdam' (vastgesteld 5 juli 2016) .

De Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie van de provincie Noord-Holland is een geografische uitwerking van de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (besluit d.d.21 juni 2010). De kaart geeft in zijn algemeenheid informatie over landschapstypen, aardkundige waarden, cultuurhistorische objecten/monumenten, archeologische verwachtingen en structuurdragers als militaire structuren en historische dijken. Deze informatiekaart is voor wat betreft bovengrondse cultuurhistorische waarden vooral gericht op gemeenteoverschrijdende zaken. Het is daarom niet gericht op de specifiek Amsterdamse waarden, en het geeft daar dan doorgaans ook geen beeld van – hetgeen niet wil zeggen dat er geen waarden zijn.

- 3. Analyse
  - Aanvullingen gewenst op p.18, tweede alinea:
    De bebouwing van Tuinwijck is in de waardering als AUP-gebied gewaardeerd als orde 3.
  - Op een vergelijkbare manier waarop op p.37 informatie over archeologie is opgenomen, ook graag informatie opnemen over Monumenten en Ordepanden, eventueel met afbeeldingen van de waarderingskaarten. Voorstel tekst:

    Plangebied
    In en om het plangebied zijn verschillende rijks en gemeentelijke monumenten gelegen. Het seinhuis bij het Muiderpoortstation is een rijksmonument. Het Muiderpoortstation, de twee flankerende viaducten, het dienstgebouw en de twee woningen zijn gemeentelijke monumenten. Tuinwijck is een AUP gebied met bebouwing van orde 3 (middelhoge waarde).
    De kaart Monumentale bomen en ander waardevol groen geeft zowel de beschermwaardige houtopstanden weer (waaronder monumentale bomen) als de groene rijks- en gemeentelijke monumenten. De Italiaanse populieren in het Linnaeusplantsoen zijn monumentale bomen met beschermwaarde Beeldbepalende waarde.

    Waarderingskaarten en ordepanden
    Het plangebied valt onder verschillende ruimtelijke systemen van bijzondere cultuurhistorische waarde: 19de-eeuwse Ring, Gordel 20-40 en het AUP.
    Op de waarderingskaarten 19de-eeuwse Ring en Gordel 1920-1940 is de cultuurhistorische waarde van gebouwen en complexen weergegeven en gespecificeerd

als ordepand met een waarde Orde 1, 2, 3 of Basisorde. De waarderingskaart voor het AUP gebied zijn samengesteld uit vier tussenwaarderingskaarten (A, B, C, D), waarbij de tussenwaarderingskaarten A en B de waardering van de architectonische aspecten aangeven(ordes A-basis, A3, A2 en A1), de tussenwaarderingskaarten C en D de waardering van de stedenbouwkundige aspecten (ordes A-basis, A3, A2 en A1). Bij de welstandsbeoordeling van AUP bebouwing en gebieden worden zowel de criteria die horen bij de architectonische waardering als ook de criteria die horen bij de stedenbouwkundige waardering gebruikt.

Conclusie
Voor het visiegebied gelden diverse erfgoedinstrumenten. In lijn met de toelichting op de Bro is in fase 2 van het Plaberum voorzien in het verrichten van een analyse van de cultuurhistorische waarden en het verbinden daaraan van conclusies die in een bestemmingsplan verankerd worden. Voorafgaand aan een meer concrete uitwerking van de geplande en geambieerde bouwinitiatieven is dus van belang dat een nader onderzoek wordt uitgevoerd van de in het gehele plangebied aanwezige cultuurhistorische waarden waarin ook ruimtelijke randvoorwaarden vanuit de cultuurhistorische waarden worden meegegeven.

- Aanvulling gewenst op p.38 met informatie over de waardering op basis van Waarderingskaart AUP, vergelijkbaar met manier waarop de waardering voor het stationscomplex is opgenomen. Dit kan eventueel gepaard gaan met het opnemen van de tussenwaarderingen en/of tussenwaarderingskaarten. Voorstel tekst:
  Tuinwijck is AUP-gebied van orde 3. De afzonderlijke gebouwen, zoals het Mirror Center en de twee villa's aan de oostzijde, en de strokenbouw hebben elk een eigen tussenwaardering gekregen die uitspraken doet over de kwaliteit van hun architectonische en stedenbouwkundige aspecten.
- Voorstel voor verplaatsen van zin van p. 38 naar p. 46.
- Voorstel voor tekstwijziging op p. 40.
- P. 48: op verschillende punten in deze Gebiedsvisie wordt geput uit het rapport *Station Muiderpoort, cultuurhistorische verkenning en waardestelling* van Steenhuis Meurs (februari 2016). Het ensemble van station, seinhuis, dienstwoningen, dienstgebouw en viaducten is geen solitair fenomeen, maar heeft een ruimtelijke relatie met de sporen en de spoortaluds. Deze relatie blijft nu onderbelicht.

- 4. Ambitie en visie
  - Op p. 56 toevoegen bij uitgangspunten van de visie:
    Optimaal benutten van de aanwezige monumentale en cultuurhistorische kwaliteiten en waarden voor een blijvend leefbare en herkenbare omgeving.

- 5. Ontwikkelingsstrategie
  - Er zijn nog geen concrete plannen voor Tuinwijck voorzien, wel worden er ambities voor de toekomst van de wijk gesteld, een visie voor Tuinwijck uiteengezet, en worden uitgangspunten voor de toekomstige herontwikkeling van Tuinwijck geformuleerd in termen van programma, ruimte en duurzaamheid. Wat mist is de formulering van uitgangspunten vanuit cultuurhistorisch perspectief. Op pagina 13 wordt geconstateerd dat mogelijke ruimtelijke en functionele veranderingen rondom

het station hoogstwaarschijnlijk te zijner tijd moeten worden vastgelegd in een nieuw bestemmingsplan of middels andere juridisch-planologische procedures. Het is dan ook aanbevelingswaardig om in deze Gebiedsvisie al te benoemen hoe Tuinwijck en Oostpoort tot stand zijn gekomen en zich hebben ontwikkeld, wat de voornaamste ontwerpgedachten en –principes zijn die aan beide wijken ten grondslag lagen, en wat de uitwerking daarvan is in architectonisch en stedenbouwkundig opzicht. Ten minste dient in deze Gebiedsvisie te worden opgenomen dat dit cultuurhistorisch onderzoek in de volgende planfase wordt gedaan, en onderdeel uitmaakt van de verdere formulering en uitwerking van de ruimtelijke en programmatische uitgangspunten. Zodoende wordt al tijdig een voorschot genomen op de vereiste aandacht in het bestemmingsplan voor de omgang met de cultuurhistorische waarden in het plangebied en voor het betrekken van de impact van voorgestelde ontwikkelingen in het plangebied op de cultuurhistorische waarden in de omgeving. Dit dient in de volgende fase (Projectbesluit) geïntegreerd te worden.

- Aanvulling op p. 72 bij paragraaf Nieuw bebouwing oostzijde plein:
  De voorgestelde nieuwe gevelwand aan de oostzijde van het plein heeft gevolgen voor het monumentale ensemble. De keerwand met luifel van het spoor is onderdeel van het gemeentelijk monument. Daarnaast is de locatie mogelijk beladen vanwege de deportatie in de Tweede Wereldoorlog.
- Aanvullingen pp. 76-77:
  Als blijkt dat de ontwikkelingen concreet zullen worden, is nader onderzoek nodig naar de bovengrondse cultuurhistorische waarden in het plangebied, zodat kan worden bepaald in hoeverre de nu uiteengezette visie en geformuleerde uitgangspunten moeten worden bijgesteld.
  Tevens graag vermelden dat de visiekaart op pagina 77 een geabstraheerde, grafische weergave is van de ambities en uitgangspunten van het toekomstbeeld en geen (schets)ontwerp.

Ten aanzien van de inhoud van de Gebiedsvisie Muiderpoortstation en omgeving heeft MenA de volgende opmerkingen en vragen.

- P. 40: hier wordt gemeld dat fietsers de doorsteek moeten weten te vinden naar het Linnaeushof. Waarom is deze route belangrijk en moet die door dit plangebied lopen?
- P. 54: hoe verhoudt de onzekerheid over het toekomstig gebruik van het Muiderpoortstation als stationsgebouw zich tot de ambities –verwoord in hoofdstuk 4 – die uitgaan van Muiderpoort als stationslocatie, zoals verdichten en functiemening in omgeving van stations, welke weer zijn gebaseerd op gedachten van Transit Oriented Development en 'uitrol' van het centrum?
- P. 55: de taluds zijn meer dan alleen verhoogde lichamen met groen, zij zijn een integraal onderdeel van de infrastructuur.
- P. 58, 2de kolom: "Het Muiderpoortstation ligt tevens tussen drie verschillende wijken; Indische buurt, Dapperbuurt en Oostpoort." Het ligt (ook) tussen Tuinwijck
- P. 58, 2de en 3de kolom i.c.m. p.59: Hier worden verschillende gedachten gepresenteerd die tegenstrijdig aan elkaar lijken te zijn. Er wordt eerst gesproken over looproutes met actieve plint, open gevels op de begane grond met functies die een open uitstraling hebben en/of publieksgericht zijn. Daarna wordt gemeld dat commerciële voorzieningen als detailhandel minder kansrijk zijn en wordt eerder gedacht aan kantoren en andere bedrijvigheid, en dat

detailhandel vooral in en in directe nabijheid van station moet worden gedacht, terwijl in de rest van de wijk een programma van werkfuncties zal overheersen. Op p. 59 wordt vervolgens een beeld geschetst dat een lange (loop)route projecteert door Tuinwijck met referentiebeelden die toch detailhandel en commerciële voorzieningen tonen.